

**ПОЛИТИКА
ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕЦАТА ПРИ
РАБОТА С ИЗВЪРШИТЕЛИ НА
ДОМАШНО НАСИЛИЕ**

2023 година

Funded by
the European Union

СЪДЪРЖАНИЕ

ПОЛИТИКА	
Въведение	
Декларация	
Процес на разработване	
Дефиниции и термини	
Обхват	
Цели на политиката	
Принципи	
Стандарти за закрила на децата при работа с извършители на домашно насилие	
ПРИЛОЖЕНИЯ	
Процедура за оценка на риска	
Етични правила	
Матрица на въвеждане на темата за децата и бащината ролята в Програмата за извършители	

ВЪВЕДЕНИЕ

Деца навсякъде по света имат право да бъдат защитени от всякакви форми на злоупотреба. Това включва физическо насилие, сексуална злоупотреба, емоционално насилие, липса на грижи. Всички деца имат право да живеят в сигурна и безопасна среда; тяхното развитие да бъде подкрепяно и насърчавано; да бъдат ценени, уважавани и зачитани; да бъдат изслушвани и подкрепяни за участие при вземане на решения, които ги засягат.

Деца, преживели насилие или пренебрегване, и тези, които се чувстват в риск, са в много по-уязвима позиция в сравнение с останалите деца. Те са изправени пред опасности за живота и здравето си, търпят негативни последици върху психо-емоционалното си развитие, ограничени са във възможностите си да живеят пълноценно и без страх. Деца, които са били подлагани на насилие в семейството си, е твърде вероятно да повторят този модел, като по този начин мултиплицират цикълът на агресия в следващите поколения.

Защитата от насилие и злоупотреба е неотменимо задължение на системата за закрила на деца в България. Да се гарантира ефективна закрила на деца от всички форми на малтретиране, експлоатация, negliжиране, унизително отношение и вредно влияние е приоритет за професионалистите в подкрепящите професии.

Организации, които работят с извършители на домашно насилие, също трябва да поставят в центъра на всички свои дейности безопасността на засегнатите от насилието, основно жени и деца. Важно е работещите в Програмите за извършители да защитават най-добрия интерес на децата и да не позволяват те да бъдат наранявани и повторно травмирани. Деца по никакъв повод и при никакви обстоятелства не трябва да бъдат излагани на риск от злоупотреба и вредно влияние, било то умишлено или непреднамерено. Това задължение на всяка организация, която предоставя Програма за извършители на домашно насилие, е неотменно и не подлежи на обсъждане.

ДЕКЛАРАЦИЯ

..... (име на организацията) се ангажира да опазва благополучието на всички деца, които по някакъв начин могат да бъдат засегнати от работата с извършители на домашно насилие, която осъществяваме. В работата си екипът на Програмата за извършители на (име на организацията) се ръководи от принципа, че всяко дете има право да бъде предпазено от злоупотреба, насилие и експлоатация. Благосъстоянието на децата винаги е факторът с най-висок приоритет за хората, които работят в Програмата за извършители на домашно насилие. Съзнаваме, че наша отговорност е да създадем среда, в която децата са в безопасност, ценени и зачитани и техните потребности са от първостепенно значение.

Ние гарантираме, че всички решения и действия, които се прилагат в Програмата за извършители на домашно насилие, ще бъдат съобразени с най-добрите интереси на детето. Ще подхождаме с чувствителност и внимание към обстоятелствата, които сочат риск за детето и ще предприемем всички необходими мерки за осигуряване на неговата защита.

ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ

Тази политика е разработена в рамките на проект „Прилагане на модел за работа с извършители на домашно насилие в България, ориентиран към гарантиране безопасността на децата“, който се реализира от „Асоциация НАЯ“ и е финансиран от ЕС чрез Европейската мрежа за работа с извършители на домашно насилие WWP EN.

Проектът беше насочен към подобряване на безопасността и благосъстоянието на децата, преживели домашно насилие, чрез повишаване на ефективността на програмите за работа с извършители в България. Целта беше да се дефинира и приложи модел, ориентиран към безопасността на децата при оценката и управлението на случаите на насилие в семейството.

По проекта бяха направени изследване и анализ на работещи Програми за извършители в България относно съществуването и прилагането на политики и процедури за закрила на детето – добри практики, пропуски, предизвикателства и предложения. Подобно проучване беше реализирано за първи път в България и в него се включиха повече от 50 участници – практики от програми за извършители и услуги за пострадали от домашно насилие, професионалисти от публични институции, консултанти и супервизори, клиенти на Програмата за извършители и потребители на социалните услуги за подкрепа на пострадали.

На база на констатациите и изводите от това проучване започна изработването на настоящата политика и практически инструменти за защита на децата при работа с извършители на домашно насилие. В създаването ѝ участваха 13 експерти от цялата страна, които работят с извършители на домашно насилие. В рамките на пет онлайн сесии експертната група дискутира по ключови теми около защитата на децата при работата с извършители на домашно насилие – оценка на риска и изработване на план за защита, процеса на координация и обмен на данни, етичните отговорности на професионалистите, въвеждането на темата за родителстването в работата с извършителите, онлайн насилието и др.

Изработените методически материали са за специалисти, които работят в програми за извършители на домашно насилие, за включване на теми, които касаят защитата на децата в работата с бащи, които извършват насилие. Те са гъвкави и адаптивни и биха могли да бъдат използвани съобразно спецификата и контекста на всяка отделна Програма за извършители.

Тази политика е одобрена и подписана от Управителния съвет на и излага позицията на организацията относно закрилата на детето при работата с извършители на домашно насилие.

ДЕФИНИЦИИ И ТЕРМИНИ

Дете – всяко физическо лице до навършването на 18 години, съгласно Конвенцията на ООН по правата на детето и Закона за закрила на детето на Република България.

Защитата на детето - термин, който описва концепции, стандарти, политики и процедури за защита на децата от всякакво вредно влияние. В настоящия контекст това се отнася за задължението на да гарантира, че при работата с извършители на домашно насилие не се нанасят вреди на децата, т.е. че по никакъв начин предприетите действия не излагат децата на риск от нараняване и злоупотреба.

Насилие над дете - всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда. /Правилник за прилагане на ЗЗД/

- Физическо насилие - причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, включително и без разстройство на здравето - удряне, разтърсване, хвърляне, отравяне, горене или изгаряне, удавяне, душене, или всякакво друго физическо нараняване на дете, включително и подправяне на симптомите или преднамерено влошаване на здравето на детето.
- Психическо насилие - всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплахата, дискриминацията, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.
- Домашно насилие – всеки акт на физическо, сексуално, психическо или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство или в интимна връзка. (чл.2, ал.1 от Закон за защита от домашното насилие). За психическо насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие (чл.2, ал.2 от Закон за защита от домашното насилие). В контекста на домашното насилие децата могат да бъдат изложени на множество форми на злоупотреба, както пряко, така и като свидетели. Също така следва да се отчете негативното влияние, което оказва върху детето насилието върху неговата майка.
- Сексуално насилие - използването на дете за сексуално задоволяване.
- Сексуална злоупотреба - насилването или примамването на дете към сексуални действия, независимо дали детето е запознато или не с това, което се случва. Тези действия могат да включат физически контакт, включване на децата в гледането или произвеждането на порнографски материали, или насърчаването им към неподходящо сексуално поведение.

- Пренебрегване - неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи. Освен по отношение на основните физически нужди на детето, като например ненабавянето на достатъчно храна, подслон и дрехи е възможно и лошо отношение към емоциите на детето - показването на децата, че са без стойност, че са необичани и неспособни, съществуват само заради нуждата на друг човек, плашене или развърщаване.

Програма за извършители на домашно насилие – част от мерките за защита по Закона за защита от домашното насилие - задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми за преодоляване на агресията и справяне с гнева - (чл.5, т.6 от ЗЗДН, предишна т. 5, доп. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.). С извършители на домашно насилие може да се работи също със задължително насочване или доброволно заявление за ползване на социални услуги от Дирекция „Социално подпомагане“/Отдел „Закрила на детето“.

ОБХВАТ

Настоящата политика е разработена в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на детето, Договора за функциониране на Европейския съюз, Хартата на основните права на Европейския съюз, Стратегия на ЕС за правата на детето, Закона за закрила на детето и правилника за неговото прилагане, Закона за защита от домашното насилие и правилника за неговото прилагане, Националната стратегия за детето 2008-2018, Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2023-2026, Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция.

Обхватът на настоящата Политика и процедурите към нея е както следва:

Програми, които осъществяват дейности с пълнолетни мъже, извършители на насилие над техните партньорки-жени и над децата, които са засегнати от насилието

Програмите за извършители могат да работят с различни клиенти (мъже-извършители на насилие върху партньорките си жени и децата; жени-извършители на насилие; пълнолетни лица, извършители на насилие срещу други членове на семейството; непълнолетни извършители на насилие). Настоящата политика се фокусира само върху една от тези групи - мъже, извършители на насилие срещу техните партньорки жени и срещу децата, които са засегнати от насилието. Този вид насилие е най-разпространено и съответно следва да му се даде приоритет, когато се работи за повишаване на качеството и ефективността на Програмите за извършители. *(ще бъдат добавени статистически данни за насилието над жени на ниво ЕС и България)*

Случаи, в които участват деца

В основата на Политиката стои безопасността и защитата на децата, затова тя касае случаи, при които от насилието пряко или косвено са засегнати деца. Тези деца може да са общи за извършителя и пострадалата; само негови или само нейни; може да са биологични, осиновени или приемни деца за партньорската двойка. При всички случаи те са засегнати от насилието пряко като пострадали или като свидетели, съответно попадат в обхвата на тази Политика. Тя се прилага независимо дали детето/децата продължават да живеят заедно с извършителя или достъпът до тях е ограничен чрез заповед за защита или мярка за закрила. Рискът от повторно насилие и нови травмиращи събития за децата продължава да е налице и съответно следва да се работи по гарантиране на тяхната безопасност при работата с извършителя.

Сътрудничество с Услугите за подкрепа на пострадалите от домашно насилие

Настоящата политика е разработена, за да се прилага от Програмите за извършители на домашно насилие, но ефективното изпълнение на нейните цели изисква тези програми да са в тясно сътрудничество с Услугите за подкрепа на пострадалите, основно жени и деца. Масовата практика в България е Услугите за пострадали и Програмата за извършители да съществуват в рамките на една и съща организация. Това улеснява процеса на партньорство и координация

между екипите. Има обаче и изключения, когато пострадалите посещават услуги на други организации или изобщо не посещават услуги. Тези случаи изискват специални действия от страна на професионалистите в Програмата за извършители. На ниво организация следва да се положат всички усилия, за да се гарантира участието на пострадалите. Описанието по-долу дава минимални указания, как да се действа при някои подобни казуси.

- Извършителят посещава Програма в същата организация, в която пострадалата жена и дете/деца посещават социална услуга за подкрепа. В този случай политиката и нейните процедури могат да бъдат приложени в тяхната цялост. Консултантът на извършителя, консултантът на пострадалата и консултантът на детето следва да работят координирано по случая.
- Извършителят посещава Програма в същата организация, в която пострадалата жена ползва социална услуга, но детето не ползва социална услуга. В този случай организацията е добре да потърси контакт с детето, чрез майката, за включването му в процеса на оценка на риска и управление на случая. Следва да се определи член на екипа, който е най-подходящ да проведе срещите с детето. Той трябва да е различен от консултанта на извършителя и на пострадалата жена. След това този специалист също участва в координираната работа по случая.
- Извършителят посещава Програма в организацията, а пострадалата жена и/или дете/деца посещават социална услуга в друга организация. Сътрудничеството по този казус следва да започне със споразумение и съгласие за сътрудничество на организационно ниво и да премине към общи срещи и комуникация между консултантите на извършителя, на пострадалата и/или на детето/децата от двете организации.
- Извършителят посещава Програма в организацията, но пострадалите жена и дете/деца – не. В този случай организацията следва да потърси контакт с пострадалата жена и чрез нея с детето, за включването им в процеса на оценка на риска и управление на случая. При невъзможност да бъдат осъществявани присъствени срещи, може да се използват телефон, имейл, онлайн приложения и платформи за видео и чат. Следва да се определят член или членове на екипа, които да поддържат комуникацията с пострадалите жена и дете/деца. Те трябва да са различни от консултанта на извършителя. При възможност, контактът с пострадалите трябва да е периодичен, на база на продължителността на Програмата за извършители и динамиката на случая.

Задължително и доброволно участие в Програмата за извършители

Практиката показва, че по-голяма част от клиентите на Програми за извършители са недоброволни и посещават Програмата след съдебно дело по Закона за защита от домашното насилие и постановена мярка по чл.5, ал.1, т.5. или задължително насочване от други държавни институции. Има обаче и доброволни клиенти. Тази Политика може да се прилага независимо от начина, по който извършителят на насилие е постъпил в Програмата – по свое желание или чрез задължително насочване.

Форма на консултациите

Настоящата политика и процедури към нея се прилагат при осъществяването на индивидуални консултации с извършителя на насилие. Ако организацията прилага програми за групова работа с извършители, за целите на настоящата Политика и процедурите към нея, следва допълнително да се провеждат индивидуални интервюта с извършителите извън груповата работа с тях.

Настоящата Политика и процедури към нея се прилагат при осъществяването на присъствени консултации с клиентите в Програмата за извършители. В последните години, особено по време на пандемията от COVID – 19 и наложените ограничения, част от организациите, които предоставят Програми за извършители, започнаха все по-често да използват онлайн инструменти за провеждане на консултациите, с цел да няма прекъсване в процеса. Като се има предвид сложността на работата с извършители, присъствената форма на работа с тях е препоръчителна и настоящата Политика би могла да се приложи в нейната цялост при присъствено консултиране.

ЦЕЛИ НА ПОЛИТИКАТА

Тази Политика е разработена, за да гарантира, че, която предоставя Програма за извършители на домашно насилие, предприема всички възможни мерки за предотвратяване на злоупотребата/насилието над деца. Вероятността в рамките на Програмата за извършители да възникнат обстоятелства, които поставят в риск живота, здравето, физическото и емоционално състояние на детето се възприемат сериозно от организацията и тя прилага процедури, с които да защити и подкрепи децата.

Закрилата на детето представлява както екипна, така и лична отговорност. Всички служители на Програмата за извършители са запознати с необходимостта от интегриране на закрилата на детето в работата с извършители на домашно насилие.

Основните цели на тази Политика са:

- Ефективна закрила на децата от насилие и злоупотреба чрез повишаване на качеството на Програмата за работа с извършители на домашно насилие и включването в нея на процедури и практически инструменти, които гарантират безопасността и благосъстоянието на децата.
- Обръщане на специално внимание на проблемите, пред които са изправени децата, живеещи в ситуации на домашно насилие и предприемане на мерки в Програмата за извършители на домашно насилие за намаляване на риска от повторна злоупотреба и виктимизация на децата.
- Осигуряване на участието на експерти от Програмата за извършители на домашно насилие в обмена на информация, междуорганизационното и междуинституционално сътрудничество и прилагането на координирани действия за гарантиране безопасността и благосъстоянието на децата.

ПРИНЦИПИ

Принципите, в които вярваме са:

- ❖ **Отговорност** - Ние вярваме, че всички деца имат право на закрила от насилие и злоупотреба и всеки от нас има отговорността да подкрепя защитата на децата. В работата си с извършители на домашно насилие приемаме като наше задължение да полагаме грижи за безопасността на децата и да направим всичко възможно те да са сигурни, защитени и подкрепени.
- ❖ **Подход, ориентиран към детето** - Във всичките си действия, при осъществяване на Програмата за работа с извършители на домашно насилие, се ръководим от разбирането, че интересите на детето са най-важни. Ние имаме ангажимент да осигурим среда, където децата се чувстват защитени и могат свободно да говорят за всичко, което ги вълнува, без да бъдат дискриминирани, да изпитват срам и вина и да бъдат повторно травмирани.
- ❖ **Зачитане** - Всички наши действия, които пряко или косвено засягат деца в ситуация на насилие ще зачитат техните индивидуални способности, съобразно техните полови, възрастови, културни, религиозни, етнически специфики и специфична уязвимост.
- ❖ **Участие** - Децата имат право да получават информация, да задават въпроси, да правят избор и да взимат решения. Съобразно възрастовите им специфики ние ще намерим най-подходящия начин децата да бъдат включени пълноценно в процесите на оценка, планиране и вземане на решенията, които касаят работата с извършители на домашно насилие.
- ❖ **Качество** – Ще се ръководим от най-високите стандарти за защита на децата при всички действия, които прилагаме в Програмата за извършители на домашно насилие. Гарантираме, че нашите специалисти притежават необходимата квалификация, знания и умения, за да оказват качествена подкрепа и грижа за безопасността и благосъстоянието на децата. Ангажираме се да осигурим подходящо обучение и професионална подкрепа за специалистите си, за да са максимално ефективни в своята работа.
- ❖ **Партньорство** – Ще насърчаваме сътрудничеството между специалистите, които работят с извършители на домашно насилие и специалистите от услугите за подкрепа на пострадали за развиване на партньорски отношения и прилагане на координирани действия за гарантиране на безопасността и благосъстоянието на децата. При необходимост ще търсим координирано сътрудничество с други организации и институции.
- ❖ **Развитие** – Ние приемаме тази Политика като база, върху която да продължим да развиваме и усъвършенстваме Програмата си за работа с извършители на домашно насилие. Ще поддържаме подробна и пълна документация по нейното изпълнение и ще осигурим текущ преглед и оценка на нейната ефективност, с цел отчетност и подобряване на качеството.

СТАНДАРТИ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕЦАТА ПРИ РАБОТА С ИЗВЪРШИТЕЛИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

1. Политиката за закрила на децата при работата с извършители на домашно насилie е призната и въведена на организационно ниво

На най-високо управленско ниво в има разбиране и приемане на важността на темата за закрилата на децата в работата с извършители на домашно насилie. Ръководният екип и лицата, които вземат стратегически решения в организацията, съдействат за изработването и прилагането на стандартите за закрила на децата при работата с извършители на домашно насилie и следят за тяхното изпълнение.

Индикатори:

- Има разписана Политика за закрила на децата, специално насочена към Програмата за работа с извършители на домашно насилie.
- Политиката е одобрена и приета от Управителния съвет на
- Политиката за закрила на децата е неизменна част от стандартите за работа с извършители на домашно насилie на организацията и засяга всички дейности, които се осъществяват в Програмата за работа с извършители на домашно насилie, включително процеса на оценка на риска, управлението на случая и неговото проследяване, координацията и сътрудничеството при планирането на общи действия с други институции и организации.
- Организацията има определено лице от Програмата за работа с извършители на домашно насилie, което отговаря за прилагане на Политиката за закрила на децата.
- Организацията има разбирането и полага усилия за осигуряване на ресурси, с които да се повишава качеството на Програмата за извършители на домашно насилie в посока гарантиране на безопасността и благосъстоянието на децата.

2. Закрилата на децата е отразена при набиране и обучение на професионалистите, които работят в Програмата за работа с извършители на домашно насилie

.....се стреми да осигури най-високите стандарти и добри практики за гарантиране на безопасността и благосъстоянието на децата при работата с извършители на домашно насилie. Организацията предприема всички необходими мерки за набиране и обучение на професионалистите, които работят в Програмата, за да гарантира, че те в пълна степен споделят организационното разбиране за защита на децата от всички форми на насилie и злоупотреба.

Индикатори:

- има ясни писмени правила за закрила на децата при работа с извършители на домашно насилие. С тях са запознати всички професионалисти, които работят с извършители на домашно насилие, както и професионалистите, които работят в подкрепа на пострадалите, ако организацията предоставя и такива услуги.
- Професионалистите в Програмата за работа с извършители на домашно насилие се набират в съответствие с длъжностни характеристики, част от които са техните роли и отговорности за гарантиране на безопасността и благосъстоянието на децата при работата с извършители на домашно насилие.
- При провеждане на интервюта за работа с кандидатите за работа в Програмата за извършители на домашно насилие са включени въпроси за защитата на децата при работата с извършители на домашно насилие.
- Принципите за гарантиране на безопасност на децата при работа с извършители на домашно насилие са включени в Етични правила за професионалистите от Програмата за работа с извършители на домашно насилие. (Приложение 2). Етичните правила са неизменна част от длъжностната характеристика на професионалистите и те се съгласяват с тях, когато започват работа.
- Политиката за закрила на децата при работа с извършители на домашно насилие, процедурите и практическите инструменти към нея са част от въвеждащото обучение при постъпване на работа на всички професионалисти от Програмата за работа с извършители на домашно насилие. *(всяка организация определя и включва спрямо своите специфики – продължителност, менторство, съдържание на въвеждащото обучение)*. Всички служители в Програмата за работа с извършители на домашно насилие на, преминават инструктаж за закрила на децата при работа с извършители на домашно насилие. Всички дейности по провеждане на въвеждащо обучение и инструктаж са надеждно документирани и са част от персоналното досие на всеки служител.
- Всички професионалисти от Програмата за работа с извършители на домашно насилие, без изключение, се задължават да подпишат Декларация, че са запознати и приемат Политиката за закрила на детето при работата с извършители на домашно насилие.
- Организацията осигурява професионална подкрепа на професионалистите от Програмата за работа с извършители на домашно насилие за повишаване на тяхната компетентност по темата за защитата на децата чрез организиране на обучения и супервизия. *(всяка организация определя и включва спрямо своите специфики – продължителност, честота, съдържание и др.)*.

3. Ефективна оценката и управление на риска в Програмата за извършители на домашно насилие по отношение на безопасността на децата

Всички работещи в Програмата за извършители на домашно насилие разпознават като уязвима група децата в ситуация на насилие и разбират важността от оценката и управлението на риска за тяхната сигурност.

Индикатори:

- Неотменимо задължение на всички специалисти в организацията е да защитават децата от злоупотреба, малтретиране, експлоатация и negliжиране. Децата по никакъв повод и при никакви обстоятелства не трябва да бъдат излагани на риск от нараняване и злоупотреба, било то умишлено или непреднамерено.
- Професионалистите от Програмата за работа с извършители на домашно насилие разпознават децата, като силно уязвима група в ситуация на домашно насилие и отчитат риска за тях, когато се работи с извършителя на насилие.
- Има разработена Процедура за оценка на риска за децата при работа с извършители на домашно насилие (Приложение 1), с която са започнати всички професионалисти от Програмата за извършители.
- Професионалистите от Програмата за работа с извършители на домашно насилие са запознати и спазват принципите, които гарантират правата и достойнството на децата, при оценка на риска за тях.
- Професионалистите от Програмата за работа с извършители на домашно насилие познават и прилагат в своята работа надеждни инструменти за оценка на риска.
- Професионалистите от Програмата за работа с извършители на домашно насилие планират управлението на риска за всеки отделен случай, в който има замесено дете и набелязват мерки за смекчаване на опасностите за децата. Този план периодично се преразглежда и актуализира.

4. Насърчаване на сътрудничеството на Програмата за работа с извършители на домашно насилие с услугите за подкрепа на пострадали и с други организации и институции, за гарантиране на безопасността на децата.

Междупрограмното и междуинституционално сътрудничество е ключово за ефективното управление на случаите на домашно насилие. Програмата за работа с извършители на домашно насилие има за основна цел да гарантира в по-голяма степен безопасността и сигурността на пострадалите и затова тя следва да работи в тясно сътрудничество с услугите за подкрепа на пострадалите и с останалите организации и институции на местно и регионално ниво.

Индикатори:

- Ръководството и професионалистите от Програмата за работа с извършители имат ясното разбиране за ползите от изграждането на партньорски отношения с услугите за подкрепа на пострадали, както и с други организации и институции, с цел предприемане на координирани действия по оценка на риска, управление на случая и оценка.

- В Програмата за работа с извършители на домашно насилие има изготвена карта на всички заинтересовани страни, които биха могли да окажат подкрепа за гарантиране на безопасността и благосъстоянието на децата при работа с извършителите. Идентифицирани са всички програми, организации и институции, които работят по темата и има изготвен списък с техните координати за връзка.
- За всеки отделен случай на домашно насилие, в който има замесено дете, се предприемат всички възможни мерки за включване на професионалисти от услугите за подкрепа на пострадали и при нужда от външни организации и институции.
- Има разписани правила за осъществяване на сътрудничество между Програмата за работа с извършители на домашно насилие и услугите за подкрепа на пострадали, както и с външни организации и институции. Тези правила се знаят и спазват от всички професионалисти в Програмата.
- Програмата за работа с извършители на домашно насилие полага всички усилия, за да повиши информираността на останалите организации и институции за своите цели, принципи на работа, подходи и резултати. При възможност периодично се организират работни срещи, обучения и междуинституционални супервизии с които да се промотира нуждата от координирана работа по случаи на домашно насилие, в които има замесени деца за гарантиране на тяхната безопасност.
- Във всички услуги и дейности на организацията, в които участват други институции и/или организации, професионалистите от тези институции и/или организации са запознати със съществуващата Политика за закрила на децата при работата с извършители на домашно насилие и съпътстващите я процедури.
- При необходимост, общите действия за осигуряване на безопасността на децата при работата с извършители на домашно насилие се регламентират в специални споразумения на организационно ниво и/или на ниво отделни професионалисти, които са ангажирани в отделните случаи. (Приложение 3)

5. Осъществяване на мониторинг и оценка на Политиката за закрила на децата при работата с извършители на домашно насилие.

Целта на мониторинга и оценката на политиката за закрила на децата при работата с извършители на домашно насилие е да се извлече поука от практическия опит в нейното приложение, който ще допринесе за нейното доразвиване и усъвършенстване.

Индикатори:

- наблюдава редовно изпълнението на своята политика и процедури за закрила на децата при работа с извършители на домашно насилие. Мониторингът и оценката се извършват чрез проверка дали се прилагат стандартите и процедурите и дали мерките за гарантиране на безопасността и благосъстоянието на децата работят.

- За целта на мониторинга и оценката, всички предприети действия в рамките на тази политика се документират, а информацията от тях се съхранява в документацията на Програмата за извършители на домашно насилие.
- Веднъж годишно ръководителят/координаторът на Програмата за работа с извършители на домашно насилие събира информация от извършителите, пострадалите, служителите, партньорите и други заинтересовани страни. На база на събраната информация се изготвя годишен отчет, който се представя на Управителния съвет на организацията.
- Политиката и процедурите за закрила на детето се преразглеждат на всеки 5 години и при необходимост се актуализират.

ПРОЦЕДУРА ЗА ОЦЕНКА НА РИСКА ЗА ДЕЦАТА ПРИ РАБОТА С ИЗВЪРШИТЕЛИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

Въведение

Защитата на правата на децата трябва сериозно да се вземе предвид в програмите за работа с извършители на домашно насилие. Неотменимо задължение на всички специалисти в организацията е да защитават децата от злоупотреба, малтретиране, експлоатация и negliжиране, както в рамките на своите програми, така и извън тях. От страна на всички професионалисти, които подкрепят пострадали и работят с извършители на домашно насилие, фокусът трябва да бъде върху най-добрия интерес на децата и избягването на последващи посегателства и повторно травмиране. По-специално, децата по никакъв повод и при никакви обстоятелства не трябва да бъдат излагани на риск от нараняване и злоупотреба, било то умишлено или непреднамерено. За да се постигне това следва да се насърчи открит диалог и комуникация между специалистите за подобряване на техните професионални компетенции и прилагането на ефективни политики и практики за защита.

Принципи

За да се гарантират правата и достойнството на децата, при оценка на риска за тях е препоръчително да се прилагат следните принципи:

Информирано съгласие за процедурата за оценка на риска

- информирано съгласие от родителя, който не извършва насилие, в началото на процеса;
- информиране съобразно възрастта и спецификите в развитието на децата за темите, които ще бъдат обхванати от оценката и за тяхното право на отказ по всяко време;

Подкрепа

- детето има право да бъде придружавано от някого, когото смята за близък и на когото има доверие;
- детето да може да избира от кого да получи подкрепа;

ВНИМАНИЕ! Трябва да се обърне специално внимание на лицето, което придружава детето, за да не се окаже, че е прикрит извършител на насилие.

Зачитане на правата

- информиране на децата за правото да откажат да отговарят, за правото да откажат да участват в оценката на риска и за правото да откажат да бъдат записвани по какъвто и да е начин.

Различни потребности

вземане предвид на различните потребности на децата в зависимост от техния пол, възраст, етап на развитие, специфични нужди и т.н. Обръщане на специално внимание на актуалната житейска ситуация, в която се намира детето по отношение на контактите му с извършителя на насилие (наличие на контакти, ограничаване на контактите, кризисно настаняване в защитена среда и др.)

Обхват на процедурата

Тази процедура регламентира правилата и дейностите, които трябва да се предприемат от(име на организацията) за оценка на риска за деца в ситуация на домашно насилие при работа с извършители.

Оценката на риска и набелязването на мерки за неговото преодоляване са ключов елемент от процеса на планиране на работата с извършители на домашно насилие и гарантират, че организацията прилага действия, които са безопасни за децата.

Оценката на риска се извършва от екипа, ангажиран с подкрепата на пострадалите и с работата с извършителите, при необходимост с участието на експерта по закрила на детето в организацията.

Оценката на риска е внимателно изследване на всички аспекти на работата с извършителите, за да се установи, какво може да причини вреда на децата, както и преценка дали опасността може да бъде премахната, а ако не - какви предпазни мерки трябва да бъдат предприети за отстраняване, намаляване и контролиране на риска.

Съгласно тази процедура трябва да се направи:

- оценка на риска, която да обхване всички възможни аспекти около децата – контакт с извършителя, психо-емоционално състояние, история на насилието, фактори около децата, които представляват опасност или имат значение за безопасността им;
- оценка на специфичните опасности за децата, които се нуждаят от специална закрила, включително и тези със специални потребности;
- планиране на подходящи мерки за предотвратяване на риска в съответствие с направената оценка, а когато това не е възможно, осигуряване на защитата както на децата, така и на всички други лица, които биха могли да бъдат засегнати от установените при оценката на риска опасности;
- създаване на необходимата организация за изпълнението на планираните мерки, както и осъществяване на ефективно наблюдение и контрол при работата с извършители на домашно насилие без риск за безопасността на децата;

Фази на оценка и управление на риска

1. Първоначална оценка на риска - извършва се чрез специфичния контролен списък (Приложение 1), който съдържа индикатори за риск за децата. Оценката на риска чрез контролния лист се извършва индивидуално от всеки водещ на случая – на пострадалите и на извършителя.
2. Картографиране на рисковете за децата - изготвя се по време на обща среща на водещите на случаи в началото на програмата за извършители (Приложение 2). Всички идентифицирани рискове за децата се поставят в общ списък. Той се преразглежда периодично. Ако се появят нови рискове, те се добавят и съответно ако даден риск вече не е проблем, той може да бъде премахнат.
3. Изготвяне на план за управление на риска за децата – изготвя се по време на обща среща на водещите на случаи в началото на програмата за извършители (Приложение 3) на база на картографирането на всички рискови фактори. Периодично се преразглежда и отчита напредъка по изпълнението му, както и възникналите трудности.
4. Срещи на консултантите – водещите на случаи за пострадалите и за извършителите периодично се срещат и обменят информация за актуалната ситуация по отношение на безопасността на децата. Първата среща е в началото на програмата и на нея се съпоставят резултатите от първоначалната оценка на риска. Следващите срещи се планират в зависимост от продължителността на програмата и динамиката на случая. Те се осъществяват минимум веднъж месечно, докато извършителят посещава програмата. Важно е водещите на случаи да споделят информация и да обсъждат и други качествени характеристики - например усещането за опасност и повишаване на риска за децата извън обективните резултати от прилагането на контролния списък.

Забележка: Нивото на риск за децата се оценява периодично, като се отчитат и актуалните условия около тях. Вземат се предвид възможността за промяна на риска във времена на извънредни ситуации и кризи, както и при важни житейски събития – раздяла, раждане, смърт, смяна на местоживееене и др.

След изготвянето на оценката и плана за контрол на рисковете с тях се запознават всички, които участват в планирането и управлението на случая. По подходящ начин информацията се представя на пострадалите, в това число на децата.

Приложение 1: Контролен списък за оценка на риска за дете/деца

	ПРЕДИ последните 12 месеца			ПРЕЗ последните 12 месеца		
	Никога	Понякога	Често	Никога	Понякога	Често
Детето е наранявано – има видими следи и белези от насилие						
Детето е душено или са правени опити за душене						
Детето е докосвано по интимните части						
Детето е принуждавано да гледа или да участва в създаването на материали с неподходящо сексуално съдържание						
Детето е заплашвано, че ще бъде наранено, включително в присъствието на други хора						
Детето е заплашвано, че ще бъде убито						
Детето и извършителят живеят заедно						
Детето е обиждано, унижавано, критикувано и подигравано, включително на публични места						
Детето е изолирано от свои връстници и близки;						
Свободата на детето е ограничавана – заключване, връзване и др.						
Детето е чуло какво се случва при някои от инцидентите;						
Детето е свидетел на някое от инцидентите;						
Извършителят има достъп до устройства, пароли и акаунти на детето, за да наблюдава/контролира както него, така и майка му;						

Извършителят е поставил устройства, с които да наблюдава и/или подслушва детето и неговата майка в дома им.					
Извършителят не спазва съдебните разпореждания относно детето (мерки за закрила, съдебна заповед за защита, издръжка, режим на контакт с детето);					
Извършителят не спазва съдебните разпореждания относно майката.					
Извършителят пренебрегва нуждите на детето, като го лишава от храна, игра и социални контакти, включително с членове на разширеното семейство;					
Извършителят преследва и/или тормози детето онлайн, за да получи информация относно майката или нейните решения;					
Извършителят уронва авторитета на майката пред детето;					
Извършителят заплашва да отвлече детето;					
Детето отказва контакт и комуникация с извършителя;					
Детето изпитва страх/гняв/агресия към извършителя.					
Отношението на детето към извършителя се е влошило					
Детето има агресивно поведение или отношение към майката (обиди, подценяване, заплахи)?					

Приложение 2: Система за картографиране на риска

Картографирането на риска за децата е инструмент за идентифициране на риска при работата с извършители на домашно насилие и тяхната оценка по отношение на въздействие (тежест) и вероятност да се случат. Формулата използва умножение на вероятността рискът действително да се случи по това, какво въздействие ще има, ако се случи. Полученото число се нарича контрола и колкото по-голяма е неговата стойност, толкова по-голям е рискът.

Таблицата използва умножение на числото от ред с числото по колона

1. Риск от сексуално насилие					
Описание на риска	Въздействие	Много вероятно е да се случи (3)	Възможно е да се случи (2)	Малко вероятно е да се случи (1)	Контрола
1	Критично (3)				
	Значително (2)				
	Незначително (1)				
2. Риск от физическо нараняване					
Описание на риска	Въздействие	Много вероятно е да се случи (3)	Възможно е да се случи (2)	Малко вероятно е да се случи (1)	Контрола
1	Критично (3)				
	Значително (2)				
	Незначително (1)				
3. Риск от психическо и емоционално насилие					
Описание на риска	Въздействие	Много вероятно е да се случи (3)	Възможно е да се случи (2)	Малко вероятно е да се случи (1)	Контрола
1	Критично (3)				

	Значително (2)				
	Незначително (1)				
4. Риск от negliжиране					
Описание на риска	Въздействие	Много вероятно е да се случи (3)	Възможно е да се случи (2)	Малко вероятно е да се случи (1)	Контрола
1	Критично (3)				
	Значително (2)				
	Незначително (1)				
5. Риск от онлайн насилие – преследване и тормоз					
Описание на риска	Въздействие	Много вероятно е да се случи (3)	Възможно е да се случи (2)	Малко вероятно е да се случи (1)	Контрола
1	Критично (3)				
	Значително (2)				
	Незначително (1)				

Приложение 3: План за управление на риска

Област (1-5)	Риск	Контрола (1-9)	потребности от защита/подкрепа на детето	действия	срок	отговорно лице/организация

ЕТИЧНИ ПРАВИЛА НА РАБОТЕЩИТЕ В ПРОГРАМАТА ЗА ИЗВЪРШИТЕЛИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ ЗА ГАРАНТИРАНЕ БЕЗОПАСНОСТТА И БЛАГОСЪСТОЯНИЕТО НА ДЕЦАТА

I. Обосновка

Етичните правила на работещите в програмата за извършители на домашно насилие на е съвкупност от норми за подходящо и правилно поведение, които са разработени с оглед гарантиране закрилата на децата при работата с извършители на домашно насилие. Те регулират отношенията и поведението на специалистите към клиентите, към пострадалите в това число и децата, между самите тях в рамките на Програмата, между тях и колегите им от услугите за подкрепа на пострадали и в контактите им с външни организации и институции.

II. Цели

Етичните правила имат за цел да очертаят моралните отговорности на специалистите, които работят с извършители на домашно насилие, към защитата на децата от всички форми на насилие и злоупотреба чрез:

- Споделено разбиране и повишено внимание към проблемите, пред които са изправени децата в ситуации на домашно насилие, пряко засегнати или като свидетели. Фокусиране върху безопасността и благосъстоянието на децата при всички действия с извършители на домашно насилие и недопускане на тяхното повторно виктимизиране.
- Спазване на етични правила и норми, насочена към закрила на детето, при комуникацията, както вътре в Програмата за работа с извършители на домашно насилие, така и при сътрудничество с услугите за подкрепа на пострадали и външни организации и институции - полиция, съд, прокуратура, социални служби, училища, медицински практики, социални услуги и др.;
- Изграждане на обща рамка на разбиране и намеса в ситуации на пряко или непряко насилие над деца. Разрешаване на конфликта на интереси между различните участници в процеса на сътрудничество.
- Защита на специалистите, които работят с извършители на домашно насилие от всички форми на насилие, агресия и неприемливо отношение от страна на клиентите.

III. Принципи в работата

1. Професионална компетентност, квалификация и отговорност на специалистите;
2. Добросъвестност, честност, милосърдие, хуманност;
3. Тактичност в отношенията с клиентите и колегите.

IV Отговорности към Политиката за защита на децата при работата с извършители на домашно насилие

Професионалистите от Програмата за работа с извършители на домашно насилие се ангажират да защитават децата от всички форми на насилие, злоупотреба и експлоатация като:

Безопасността и защитата на пострадалите от домашно насилие, в това число на децата, е водеща в пряката им работа с извършители на домашно насилие.

Отнасят се с уважение и зачитане към клиентите на Програмата за работа с извършители на домашно насилие при спазване на стандартите за професионална етика и политиката за защита на децата.

Участват при първоначалната оценка на случая и дава мотивирано становище за пригодност на извършителя да посещава Програмата за работа с извършители на домашно насилие. При наличие на обстоятелства, които биха възпрепятствали работата с извършителя докладват на ръководителя/координатора на Програмата.

Притежават необходимите знания и са наясно какво представлява насилие, злоупотреба и експлоатация на деца.

Запознати са и са чувствителни към преживяванията на децата в ситуация на домашно насилие. Отнасят се с уважение и съпричастност към тази уязвима група деца.

Спазват принципите и процедурите за защита на децата при работа с извършители на домашно насилие. Незабавно докладват, ако имат опасения за сигурността и благополучието на децата.

Наясно са и отчитат възможните рискове за децата при участието на извършителите на домашно насилие в специализираната програма. Предприемат всички необходими действия за тяхното смекчаване.

Умеят да идентифицират конфликт на интереси и се оттеглят от участие в дейности, при които е наличен такъв конфликт на интереси.

Работейки с извършители на домашно насилие по конкретен случай, не осъществяват контакт и не работят с пострадалите, които са засегнати от същия случай, в това число и с децата.

Уважават правата на клиентите на Програмата и се стремят да запазят конфиденциалност, с изключение на случаите, при които се идентифицира риск за пострадалите, в това число за децата.

Отчитат, че домашното насилие засяга по различен начин момичетата и момчетата. Прилагат тези свои професионални знания и умения на всеки етап от работата с извършители на домашно насилие по отношение на безопасността на децата.

Отнасят се към всички случаи, в които има замесени деца с необходимото внимание и сериозност, без значение от техните възраст, степен на развитие, образование, етническа принадлежност, религиозни вярвания и специфични потребности.

Работят активно, за да осигурят присъствие на темата за безопасността на децата в работата с извършители на домашно насилие.

Спазват при всички случаи поверителността на личната информация на децата. Изискват и ползват лична информация за децата, единствено в рамките на своята професионална роля и само в случаите, когато имат нужда от нея, за да изпълнят ангажимента си към защита на децата.

Не допускат със свои изказвания и действия в рамките на работата си с извършители на домашно насилие да създадат опасност за децата.

Не споделят по никакъв начин информация, която са получили в рамките на служебните си задължение за пострадалите в това число и децата, с извършителите на домашно насилие.

Не допускат по никакъв начин извършителят на домашно насилие да осъществи контакт с детето/децата в рамките на организацията, ако има постановена забрана за това. Изготвят график на посещения, който не предполага те да са на едно и също място в близко време.

Не използват по никакъв начин информация, чрез която децата могат да бъдат идентифицирани или да бъдат изложени на риск. Внимават да не разкрива подробности за местоживеене, училище и друга информация, която може да доведе до децата, ако пострадалите не искат тяхното местонахождение да е известно на извършителя на домашно насилие.